

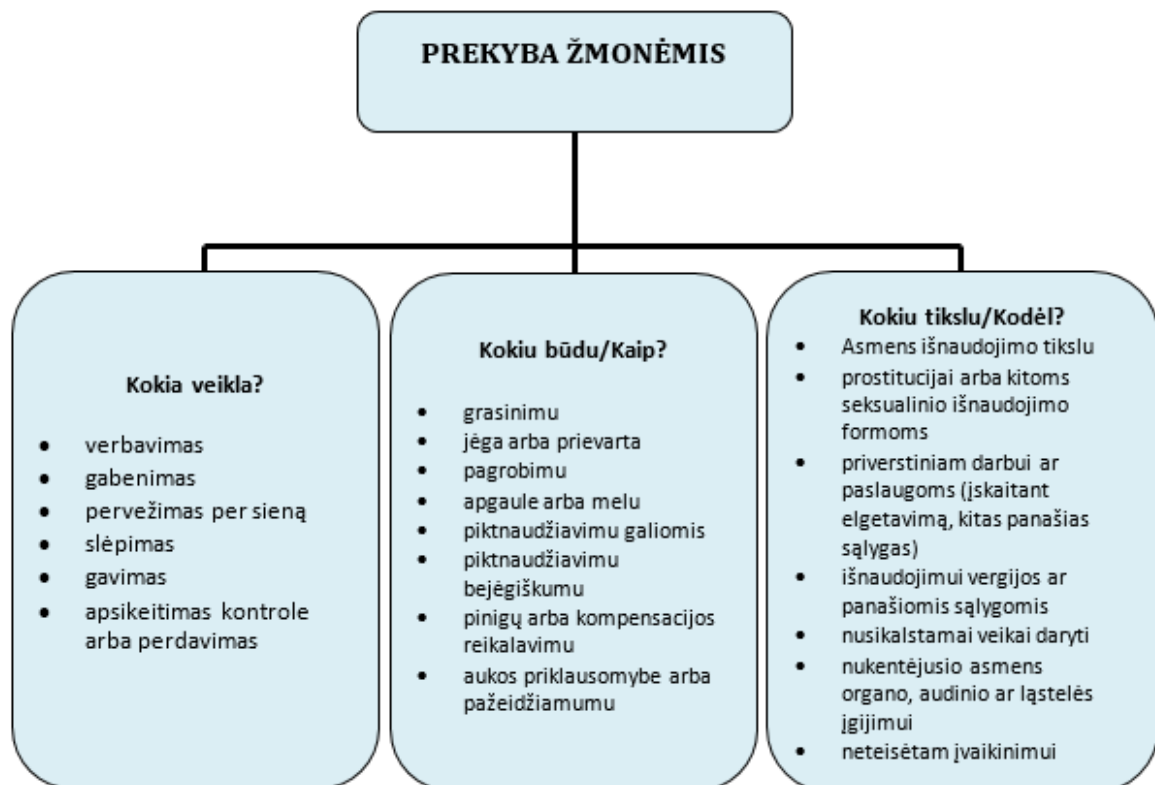
PREKYBA ŽMONĖMIS

Projektas *“Improving Victim Support during Criminal Proceedings: Anti-Trafficking Training for Criminal Justice System” (2014-2015)*

1. Kas yra prekyba žmonėmis ir kas yra prekybos žmonėmis auka?

Prekyba žmonėmis – tai šiurkštus žmogaus teisių pažeidimas ir rimtas nusikaltimas prieš moteris, vyrus ir vaikus. Šie paaiškinimai yra skirti specialistams, kurie susiduria su galimomis prekybos žmonėmis aukomis per reaguojančius, iniciatyvius tyrimus arba kai apie tai praneša pačios aukos arba kiti asmenys. Šiuose paaiškinimuose pateikiama trumpa prekybos žmonėmis nusikaltimo apžvalga, taip pat pagalbos priemonių apžvalga bei paramos ir pagalbos kontaktai ir bendri aukų rėmimo baudžiamuosiuose procesuose principai.

Nustatant prekybos žmonėmis nusikaltimą, situacija turi atitikti tris sąlygas: veiksmas (pvz., verbavimas), priemonės (pvz., naudojant jėgą arba apgaule) ir tikslas.

Prekybos žmonėmis nusikaltimai, kaip apibrėžiama Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse:

147 straipsnis. Prekyba žmonėmis

1. Tas, kas pardavė, pirkė, kitaip perleido ar įgijo, verbavo, gabeno ar laikė nelaisvėje žmogų panaudodamas fizinį smurtą ar grasinimus arba kitaip atimdamas galimybę priešintis, arba pasinaudodamas nukentėjusio asmens priklausomumu ar pažeidžiamumu, arba panaudodamas apgaule, arba priimdamas ar sumokėdamas pinigus, arba gaudamas ar suteikdamas kitokią naudą asmeniui, kuris faktiškai kontroliuoja nukentėjusį asmenį, jeigu kaltininkas žinojo arba siekė, kad nukentėjęs asmuo, nesvarbu, ar jis sutiko, būtų išnaudojamas vergijos ar panašiomis į vergiją sąlygomis, prostitucijai, pornografijai ar kitoms seksualinio išnaudojimo formoms, priverstiniam darbui ar paslaugoms, įskaitant elgetavimą, nusikalstamai veikai daryti arba kitais išnaudojimo tikslais, baudžiamas laisvės atėmimu nuo dvejų iki dešimties metų.

2. Tas, kas šio straipsnio 1 dalyje numatytą veiką padarė dviem ar daugiau nukentėjusiems asmenims arba sukeldamas pavojų nukentėjusio asmens gyvybei, arba dalyvaudamas organizuotoje grupėje, arba žinodamas ar siekdamas, kad būtų paimtas nukentėjusio asmens organas, audinys ar ląstelės, arba būdamas valstybės tarnautojas ar viešojo administravimo funkcijas atliekantis asmuo ir vykdydamas įgaliojimus, baudžiamas laisvės atėmimu nuo ketverių iki dvylikos metų.

3. Nukentėjęs nuo šiame straipsnyje numatytos veikos asmuo gali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės už nusikalstamą veiką, kurią jis buvo priverstas tiesiogiai padaryti dėl jam padarytos šiame straipsnyje numatytos veikos.

4. Už šio straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

157 straipsnis. Vaiko pirkimas arba pardavimas

1. Tas, kas siūlė pirkti, kitaip įgyti, pardavė, pirkė, kitaip perleido, įgijo, verbavo, gabeno arba laikė nelaisvėje vaiką žinodamas ar siekdamas, kad, neatsižvelgiant į vaiko sutikimą, jis būtų neteisėtai įvaikintas, išnaudojamas vergijos ar panašiomis į vergiją sąlygomis, prostitucijai, pornografijai, kitoms seksualinio išnaudojimo formoms, priverstiniam darbui ar paslaugoms, įskaitant elgetavimą, nusikalstamai veikai daryti arba kitiems išnaudojimo tikslams, baudžiamas laisvės atėmimu nuo trejų iki dvylikos metų.

2. Tas, kas šio straipsnio 1 dalyje numatytą veiką padarė dviem ar daugiau vaikų arba mažamečiui, arba sukeldamas pavojų nukentėjusio asmens gyvybei, arba dalyvaudamas organizuotoje grupėje, arba žinodamas ar siekdamas, kad būtų paimtas nukentėjusio asmens organas, audinys ar ląstelės, arba būdamas valstybės tarnautojas ar viešojo administravimo funkcijas atliekantis asmuo ir vykdydamas įgaliojimus, baudžiamas laisvės atėmimu nuo penkerių iki penkiolikos metų.

3. Nukentėjęs nuo šiame straipsnyje numatytos veikos asmuo gali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės už nusikalstamą veiką, kurią jis buvo tiesiogiai priverstas padaryti dėl jam padarytos šiame straipsnyje numatytos veikos.

4. Už šio straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

Prekybos žmonėmis požymiai:

Ne visi požymiai pasireiškia visose situacijose, kuriose įžvelgiama prekyba žmonėmis, tačiau jie padeda atliekant tyrimą.

Darbo / gyvenimo sąlygos	Psichikos sveikata / elgesys	Fizinė sveikata	Kontrolės trūkumas	Kita
Asmuo negali išeiti iš darbo, kontroliuojamas judėjimas	Asmuo yra baikštus, nerimastingas, prislėgtas, nuolankus, įsitempęs arba nervingas/ paranoiškas	Asmuo patiria sužalojimus dėl smurto / kontrolės priemonių ir negali gauti medicininės pagalbos	Asmuo turi mažai asmeninių daiktų arba jų iš viso neturi	Asmuo teigia, kad tik pats gali atvykti ir nesugeba paaiškinti, kur jis yra apsistoję / savo adresu
Asmuo gali laisvai išeiti iš darbo vietos, tačiau bijo pabėgti, yra nuolat saugomas ir / arba lydimas	Asmuo vengia akių kontakto, bijo teisėsaugos ir migracijos pareigūnų	Asmuo yra priklausomas nuo alkoholio arba narkotikų	Asmuo neturi ryšių už darbo vietos ribų, nepalaiko ryšių su draugais arba šeima	Turi nusikalstamą praeitį, nusikalstamų ryšių
Asmuo verčiamas dirbti tam tikromis sąlygomis, drausminamas fizinėmis bausmėmis arba naudojant psichologinį smurtą	Asmuo nepasitiki valdžios institucijomis	Atrodo nusilpęs dėl prasto mitybos arba jam pasireiškia kenksmingų cheminių medžiagų pakartotinio poveikio požymiai	Asmuo nekontroliuoja savo pinigų, neturi finansinių įrašų arba banko sąskaitos	Asmuo nežino savo namų arba darbo adresu (kartais auka nežino, kurioje šalyje yra)
Asmuo gauna labai mažą atlyginimą arba jo negauna, arba negali prieiti prie savo pajamų	Asmuo apsimeta, kad yra ramus ir stiprus, negali pripažinti, kad kažkas jį išnaudojo	Turi fizinės ir / arba seksualinės prievartos, fizinio suvaržymo, įkalinimo arba kankinimų požymius	Asmuo neturi savo asmens tapatybės dokumentų (ID arba paso)	Elgiasi taip, lyg klausytų kažkieno nurodymų, kaip elgtis su valdžios atstovais
Asmuo ilgą laiką dirba labai ilgas ir / arba neįprastas darbo valandas	Asmuo nesupranta, kad jis yra prekybos žmonėmis auka	Asmuo turi savęs žalojimo požymius	Asmeniui neleidžiama arba jis negali kalbėti už save (trečia šalis gali reikalauti, kad dalyvautų ir / arba verstų)	Asmens pasakojime daug neatitikimų
Asmeniui neleidžiama daryti pertraukų arba jis kenčia nuo neįprastų suvaržymų darbe	Asmuo nemoka tos šalies, kurioje yra, kalbos	Asmuo turi ant kūno specialius ženklus arba tatuiruotes, kurios rodo, kad jis priklauso nusikaltėliui	Negali laisvai bendrauti su kitais	Asmuo mano, kad turi dirbti prieš savo valią.
Asmuo turi didelę skolą ir negali jos grąžinti	Stokholmo sindromas – gina nusikaltėlį (jaučia dėkingumą, prisirišimą, meilę; yra emociškai ir psichologiškai priklausomas)	Turi nudegimų ir randų	Aukai trūksta asmeninės erdvės ir / arba ji gyvena su darbdaviu	Turi suklastotus tapatybės arba kelionės dokumentus
Asmuo buvo užverbuotas melagingais pažadais apie jo darbo pobūdį ir sąlygas	Jei auka yra vaikas, jis nelanko mokyklos arba mokykloje gauna prastus pažymius, jo prastas lankomumas			Asmeniui drabužius, vaistus ir kitus būtinus daiktus nupirko nusikaltėlis
Asmuo buvo įdarbintas per „draugą“, šeimos draugą, pažįstamą ir pan.	Asmuo labai gėdijasi, kaltina save			Kelionės išlaidas į šalį apmokėjo nusikaltėlis
Darbo vietoje ir / arba gyvenamosiose patalpose įrengtos sustiprintos apsaugos priemonės (pvz., nepermatomi	Asmuo yra labai nervingas, išsigandęs, nesaugiai jaučiasi, viską neigia, emociškai nutolęs			Atsisako pagalbos

langai, lentomis užkalti langai, grotos ant langų, spygliuota viela, apsaugos kameros ir pan.)				
--	--	--	--	--

2. Pagalba ir parama

- Auka turi teisę gauti pagalbą ir paramą, kai tik specialistas, kuris užmezga kontaktą su asmeniu, įtaria, kad asmuo gali būti prekybos žmonėmis auka.
- Auka turi teisę gauti pagalbą ir paramą prieš baudžiamuosius procesus ir jų metu bei atitinkamą laiko tarpą po to, kai šie procesai pasibaigs.
- Auka turi teisę gauti paslaugas nedelsiant, nelaukiant kol bus gautas atsakymas į pranešimą apie nusikaltimą iš policijos arba prokuratūros.
- Pagalba ir parama teikiama tik tuomet, jei auka su tuo sutinka; jei ji nenori gauti paslaugų, jos nebus teikiamos.

Pagalbos kontaktai

Jei nenorite kreiptis į policiją arba kitus vyriausybės pareigūnus, tada kreipkitės į toje vietoje veikiančią nevyriausybinių organizaciją:

Nevyriausybinių organizacija „Caritas“ turi specialų SOS telefoną prekybos žmonėmis aukoms, kuris yra [+370-679-61617](tel:+37067961617)
(veikia 24 valandas per parą)

3. Specialus elgesys ir apsauga baudžiamuosiuose procesuose

- Baudžiamuosiuose procesuose labai svarbūs įrodymai. Specialistas turėtų paskatinti galimą prekybos žmonėmis auką išsaugoti reikalingus įrodymus. Fizinį sužalojimą atveju nusiųskite asmenį pas gydytoją, kad sužalojimai būtų užregistruoti – įsitikinkite, kad sužeidimai būtų tinkamai užfiksuoti dokumentuose. Jeigu reikia, padarykite spalvotų sužalojimų nuotraukų. Taip pat, išsaugokite visus dokumentinius įrodymus – laiškus, žinutes su grasinimais ir pan. išsaugokite bet ką ir viską, ką būtų galima panaudoti, išnaudojimo, su kuriuo asmuo susidūrė, įrodymui.
- Labai svarbu išvengti išnaudojimo pasikartojimo ir paremti auką baudžiamuosiuose procesuose, procedūros policijoje, prokuratūroje arba teisme neturėtų sukelti aukoms naujų traumų. Nepilnamečių aukų atveju reikėtų naudoti vaikams draugiškas procedūras.
- Jei asmuo neturi lėšų pasisamdyti teisininką, jis turi teisę gauti valstybinę teisinę pagalbą. Norėdamas ją gauti, asmuo turėtų kreiptis į procesą vykdančią organą.
- Jei įtariama, kad asmuo gali būti prekybos žmonėmis auka ir jis yra užsienietis, jam turėtų būti pasiūlytas ir suteiktas **30** kalendorinių dienų laikotarpis, kad jis nuspręstų, ar nori bendradarbiauti su tyrimą atliekančia institucija arba prokuratūra.

- Jei asmuo bendradarbiauja baudžiamajame procese ir jis yra laikomas prekybos žmonėmis auka, gali būti išduotas laikinas leidimas gyventi, jei yra įvykdytos sąlygos.
- Jei asmuo nekalba tos šalies kalba, jis gali dalyvauti procese per vertėją.
- Baudžiamajame procese auka turi teisę pateikti įrodymus, teikti pareiškimus ir nusiskundimus.
- Auka turi teisę baudžiamajame procese pateikti ieškinį; tam jis turi kreiptis į atskirą teisėją, kuris nagrinėja civilines bylas.